

היקל רק בדוקין שבעין, ובשאר המומים החמיר מדרבנן (דעה שניה בתוס'). עוד נאמר בגמ', שר"ע הכשיר רק בקדשים שנפל בהם מום אחרי שהוקדשו.

ר' חנינא סגן הכהנים סובר שיש "לדחות" בעלי מומים, והגמ' מציעה לפרש, שמדובר בדחיה כלאחר יד, כלומר, בצנעה (רש"י) או בשינוי (ראב"ד).

להלכה, פשוט דברי הרמב"ם שפסק כתנא קמא, וכן דעת המאירי. הרע"ב פסק כר' חנינא, שיש לדחות את בעלי המומים כלאחר יד. יש מהאחרונים שצדדו לפסוק כר' עקיבא, על פי משניות שהולכות בשיטתו, אך לרמב"ם היתה גרסה שונה בהן.

שם עלה לא ירד). אך בנוסח המשנה שבפירושו הרמב"ם בחולין ובכורות שם הגרסה: "השוחטן בחוץ פטור".

סיכום

לדעת תנא קמא במשנתנו, כל שלא היה פסולו בקודש, אם עלה למזבח – ירד, ואף בעלי מומים. לדעת ר' עקיבא בעלי מומים לא ירדו, משום שכשרים בעוף לכתחילה, והגמ' מעמידה זאת בדוקין שבעין. נחלקו הראשונים, האם זוהי דוגמא לכל המומים, פרט למחוסר אבר (תוס' להב; ראב"ד); או שמא זוהי דוגמא למומים קלים שאינם ניכרים (רש"י בכורות; משמע בפירושו המשנה לרמב"ם); או שמא

מערכה רה. קרבנות פסולים שהועלו למזבח ומשלה בהם האור (פה,ב)

וחומר הוא: אם הקרבנות שיש להורידם הוכשרו במשילת האור – כל שכן הקרבנות שכשעלו למזבח לא ירדו. אולם רב מרי אינו מודה לדינו של רב חנינא, שכן העצמות וכו' "לאו בני הקטרה ניהו", ומשילת האור איננה מועילה להופכם לקרבן.

נראה שיסוד המחלוקת בשאלה: האם משילת האור היא **סיבה עצמית** לקדש פסולים ולהחשיבם כקרבן, ולכן היא יכולה להועיל גם לפסולים שאין המזבח מקדשם, או שמשילת האור מועילה רק **כתוספת לקידוש המזבח**, ולכן איננה מועילה אלא לקרבן שדינו "אם עלה לא ירד", והמזבח מקדשו, אלא שלאחר מכן הורד ממנו, וראה להלן.

פסק ההלכה

הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין ג,ח-ט) פוסק: "כל שפסולו בקודש – הקודש מקבלו. וכשם שאם עלו לא ירדו – כך אם ירדו לא יעלו שנייה, שהרי פסולין הם. ואם משלה בהם האור, אף על פי שירדו – יעלו שנייה וישלים הקטרתן". לעומת זאת לגבי עצמות וכו' פסק (שם הל' טז): "בזמן שאינן מחוברים, אם עלו – ירדו", ללא כל חילוק. הווי אומר שהרמב"ם פוסק כרב מרי (וכך נקט בפשוטו במשנה למלך, סוף הל' י שם).

בליקוטי הלכות הביא ראייה להכרעתו מהגמ' לעיל מג,א, שמביאה את דברי עולא שקומץ פיגול שהעלהו למזבח ומשלה בו האור פקע פיגולו ממנו, ומקשה הגמ': "והא אמרה עולא חדא זימנא, דאמר עולא לא שנו וכו'; ומן הקושיה מבואר שבמימרת עולא אין חידוש לעומת הפיגול,

במשניות (פד,א; פה,ב) נפרטו הקרבנות הפסולים ש"אם עלו – לא ירדו" או "אם עלו – ירדו". "עליה" זו המדוברת במשנה היא העלאה לראש המזבח, ולא דווקא למערכה (ראה מערכה קצח). הסוגיה עוסקת במצב שבו קרבנות אלו הועלו למערכה ונאחזו באש המזבח ("משלה בהם האור"), וקובעת שמעמדם השתנה ודינם כעת כקרבן גמור ("נעשו לחמו של אש". רש"י), ואפילו אם הורדו – יש לשוב ולהעלותם. יש לברר את היקפו של דין זה.

סוגיה מקבילה קיימת בפרק רביעי (מג,א ומערכה ק), והיא עוסקת בעיקר באיסורים שונים (פיגול נותר וטמא) שהועלו למערכה, האם הותרו וכיצד, ושם עסקנו בהגדרת "משילת האור" האמורה כאן, האם מדובר על אחיזת האש ברוב הקרבן או במיעוטו.

דברי עולא והמחלוקת בעניינם

עולא אומר: "לא שנו אלא שלא משלה בהן האור, אבל משלה בהן האור – יעלו". נחלקו אמוראים על מה מוסבים דבריו "לא שנו": רב מרי סובר שהכוונה למשנתנו על קרבנות פסולים, שדינם שאם עלו – לא ירדו, ואם בכל זאת הורדו – לא יעלו שנית, ועל כך אומר עולא, שאם משלה בהן האור – יעלו שנית. רב חנינא מסורא סובר שכוננת עולא למשנה הבאה, אודות חלקי הקרבן שאינם ראויים להקטרה: עצמות גידים קרניים וטלפיים, שדינם שאפילו אם עלו – ירדו, ועליהם חידש עולא, שאם הועלו ומשלה בהם האור – לא ירדו, ויתירה מזו, שאפילו אם הורדו – יעלו. הגמ' אומרת שרב חנינא מודה לדינו של רב מרי, שכן קל

יחונן, האומר בסוגיה כאן שר"ע מודה במום שקדם להקדש, מן המשניות הללו. ויש להעיר, שאמנם לנוסח זה אין במשנה שם ביטוי לדעת ר"ע, אבל גם אין בהכרח סתירה לשיטתו, שכן אפשר להעמידה במומים שבהם מודה ר"ע שירדו.

יש להעיר על משנה נוספת (במנחות עח,ב-עט,א), שהגמ' מפרשת את דעת ר' אליעזר שם על פי שיטת ר"ע, ומיישבת גם את הדעה החולקת שם על פי שיטה זו, עיין שם.

9. נראה שהרמב"ם מפרש לפי זה את הגמ' בכורות טז,א: "השוחטן בחוץ פטור. רב הונא מתני חייב, ומוקים לה בדוקין שבעין ואליבא דר"ע". לדעתו, המילים "השוחטן בחוץ פטור" הם ציטוט מהסיפא של המשנה, על קדשים שקדם הקדשן למומן (ולא כרש"י ותוס' ורגמ"ה, הנ"ל הערה 4). רב הונא מתני במשנה "חייב", ובהתאם לזה הוגהו המשניות בדפוסים שבידינו, אבל הגרסה שהיתה בפני התלמוד היא "פטור", והרמב"ם קבעה לעיקר. וראיה לנוסח זה, מכך שהגמ' לא מסייעת לר'

וקלטינהו מזבח – צריך לעלות כשאר כל קדשים כשרים, ולמה יניחם ליפסל מאחר שיכול להכשירם ולהעלותם? בקרן אורה הוכיח כדעה זו מלשון הגמ' (מג,ב): "האי קומץ פיגול... ומשלה בו האור מסיקנא ליה לכוליה לכתחילה".

ג. "פקעו" פירושו שהקרבת פקע מאליו מן המזבח, ולכן בטלה קדושתו ואין להחזירו. לעומת זאת "אם ירדו" היינו על ידי אדם, ולא בטלה קדושתו. תוס' מוכיחים חילוק זה מהגמ' ביומא (מו,ב) ומקבילה להלן צא,ב) על גחלת שהורידה מן המזבח, שאם כיבה אותה – עבר על איסור "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ויקרא ו,ו). הדברים סותרים לכאורה למשנתנו: "גחלת שפקעה – לא יחזיר", הרי שאיננה עוד חלק מאש המזבח! מכאן שיש לחלק בין מה שפקע מאליו לבין מה שהורד בידי אדם⁴.

טעמו של חילוק זה מוסבר בשטמ"ק (צא,ב אות לו): "דפקעה מאליה חשיבא נעשית מצותה, אבל הורידה לא נעשית מצותה". נראה שכוונתו כך: דרכה של אש להעיק דברים אל מחוצה לה (כלשון הרמב"ם בפירושו כאן: "פקעו – הועפו, כפי שרואים תמיד במדורות האש, שכל דבר שיש בו לחלוחית בתוך גופו שהוא עף מחמת האש בעת שמתעוררת אותה הלחות לצאת"), ונמצא שכאשר אמרה התורה להניח קרבן על האש – טבעו של דבר שמקצתו יעוף, וכך מצותו. אבל כאשר הדבר לא אירע באופן טבעי, אלא האדם הוריד – אין זה חלק ממצותו⁵.

הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות ו,ב) כתב את הדין "יכולין שפקעו" לגבי עצמות וגידים וכו', ולא לגבי הפסולים⁶. על פי זה כתב במשנה למלך (הל' פסוהמ"ק ג,י, בסופו) שהרמב"ם אינו זקוק לחילוקי תוס', על פי מה שפסק כרב מרי, כאמור. וביאר בקרן אורה, שלדעת הרמב"ם הקרבנות הפסולים שנתקדשו במשילת האור, ודינם לעלות – הרי הם כאברים כשרים, שחלה עליהם המצוה להחזירם כשפקעו (כמבואר בגמ' פג,ב).

"משילת האור" במיני פסול נוספים

הסוגיה עוסקת בקרבנות שדינם "אם עלה לא ירד", שבהם הכל מודים שמשילת האור מקדשתם, ומאידך בעצמות וגידים וכו', שאינם ראויים להקטרה כלל, ובהם נחלקו רב מרי ורב חנינא. יש לדון על הקרבנות שדינם "אם עלו – ירדו", כגון קרבן שהיה פסולו בקודש, אלא שחל בו פסול חמור (שנשחט בלילה או נשפך דמו לדעת ר' יהודה).

ומשמע שלא דיבר על חלקי הקרבנות ש"לאו בני הקטרה ינינהו".

בהלכות מעילה (ב,יב) כתב הרמב"ם, שעצמות שפקעו מן המזבח קודם חצות – מועלין בהן, ומשמע שיש להחזירם (שהרי אין מעילה בדבר שנעשתה כל מצותו), ופסק כרב חנינא מסורא, שאם משלה בהם האור – יעלו (קדשי דוד פז,א). ויש שהגיהו ברמב"ם שם "אברים" במקום "עצמות"¹.

ביחס למשנה "יכולין שפקעו – לא יחזיר"

במשנה להלן (פז,א) נאמר: "יכולין שפקעו מעל גבי המזבח – לא יחזיר". המילה "יכולין" מכוונת לעצמות וגידים וקרניים וטלפיים, שהוזכרו קודם לכן במשנה, אולם רש"י מוסיף: "יכולין – [בין. שטמ"ק] פסולין שעלו... בין עצמות וגידין שהעלן מחובר ועכלתן האש".

על פי דעת רב חנינא הנ"ל, שעולא הורה שעצמות שמשלה בהן האור וירדו ישוּבו ויעלו, דברי עולא נסתרים, לכאורה, מן המשנה המפורשת: "לא יחזיר"! אולם על פי פירוש רש"י, המרחיב את "יכולין" גם לקרבנות פסולים, הסתירה קיימת גם לפי פירושו המצמצם של רב מרי.

תוס' (ד"ה וכולן) מציעים כמה דרכים ליישוב הסתירה:

א. המשנה עוסקת בקרבן שנתעכל ונתקיימה בו הקטרה מסוימת, ולכן אין להחזירו, ואילו עולא מדבר על קרבן שלא נתעכל, וטרם נתקיימה בו הקטרה, ולכן יש להעלותו. נראה שזוהי דעת רש"י, הכותב על המשנה: "עצמות וגידין שהעלן מחובר ועכלתן האש", ואילו כאן פירש: "משלה בהן האור – כל דהו" (טהרת הקודש). וזהו מובנה של הלשון "משילת האור", שהאש מושלת ושוטלת בקרבן, דהיינו שנאחזה בו ותמשיך לבעור בו, אבל לא שתמה בעירתו. בשטמ"ק (פה,ב אות ה) הגדיר ביתר דיוק את הדבר: כל עוד יש באבר לחלוחית – חובה להעלותו, אבל לא כשנתייבש.

ב. דברי המשנה "לא יחזיר" פירושם, כדברי רש"י, "אין צריך להחזיר", אבל אין איסור להחזירם. לעומת זאת דברי עולא "יעלו" אין פירושם שחובה להעלות את הפסולים, אלא שהדבר מותר². נראה שטעם הדבר, שמצד קדושתם אכן יש עליהם קדושת קרבן, אבל כבר נתקיימה בהם מצות הקטרה, ולכן החזרתם למזבח מותרת ואינה חובה.

בשטמ"ק (שם) דחה פירוש זה, שכן "לא יחזיר" משמעו איסור³. לאידך גיסא כתב בחק נתן בשם 'גליון של קלף', שדברי עולא "יעלו" הם חיוב: "דכיון דמשלה בהן האור

1. ראה להלן מערכה רט, הערה 10.

2. תוס' אינם כותבים שזוהי שיטת רש"י, אלא שעל פי פירושו ניתן לתרץ כך, אולם בשטמ"ק הנ"ל סובר שזוהי שיטתו.

3. בטעם האיסור כתב במקדש דוד (ס' ו) שהוא משום דיחוי, מפני שאין מצוה להחזירם (עיי' במערכה פו על דין דיחוי בדבר שבידו אבל אין מצוה לתקנו), ואפשר להסביר אחרת, שכל שאין מצוה להקטירו – יש איסור להקטירו, ראה להלן מערכה רח. בקרן אורה הוכיח זאת ביחס לגחלת שפקעה, שגם עליה נאמר במשנה "לא יחזיר", ואילו בתוספתא (מעילה א,ז), נאמר שגחלת שפקעה "לא נהנין ולא מועלין", ואם מותר להחזירה – אין זה בכלל "נעשית מצותו" וראוי שימעלו בה.

4. בקרן אורה דחה ראה זו, ולדעתו יש מקום לחייב על כיווי גם בגחלת שאין חובה להחזירה, משום שהוא זה שהורידה וגם כיבה.

5. הריטב"א (יומא שם) נוקט לשון אחרת: "דכי פקעו מאליהן פקעה קדושתן שהמזבח דחאם", ואפשר שכוונתו שכביכול המזבח הביע את אי רצונו בהם ולכן אינם בכלל הקרבן.

6. כך גם בפירוש המשנה, במהדורת הרב קאפח. במהדורה הישנה נוסף משפט שלפני "יכולין" כולל את הפסולים, והרב קאפח כותב שזוהי תוספת שאין לה מקור בכת"י הרמב"ם.

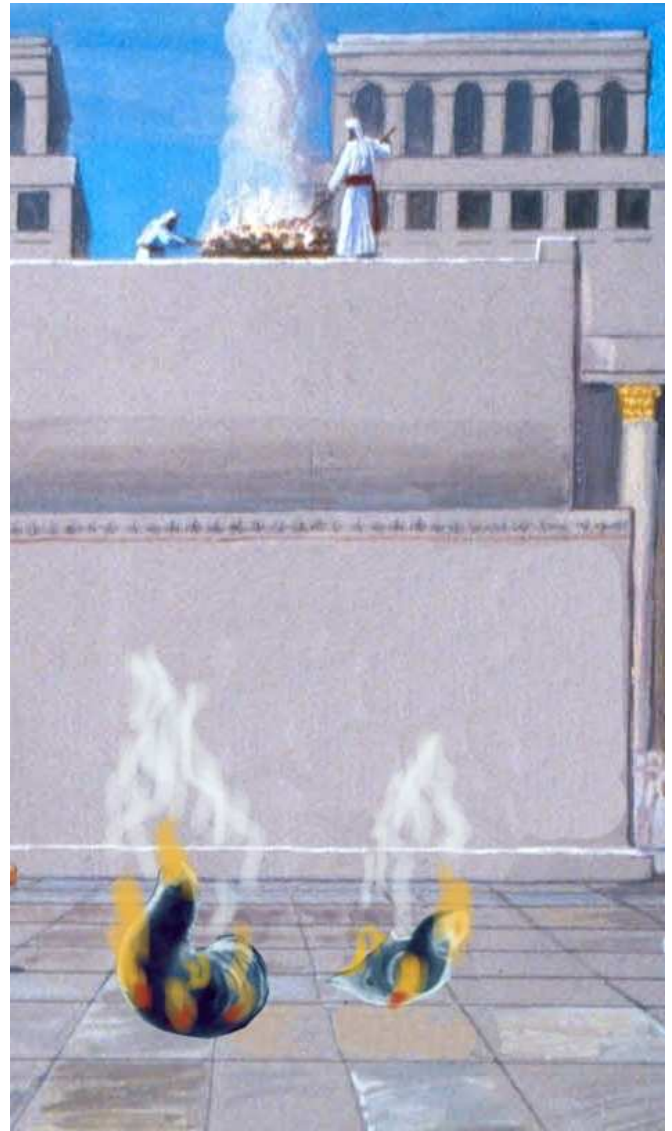
ולכן רבה, הסובר במעילה שירדו, מודה שלא ירדו, אבל לדעתו אם הורדו – לא יעלו. מכאן מוכיח במשנה למלך, שמשילת האור מועילה גם לקרבן שדינו "אם עלה – ירד". והוסיף המשנה למלך, שמחלוקת רבה ורב יוסף זבחים היא לשיטתם במעילה: הכל מודים שמשילת האור מועילה לקרבן להעלותו דרגה אחת, אך לא שתיים. לפיכך, הסובר שקרבנות אלו לא ירדו – סובר שמשילת האור מועילה להם שאפילו אם הורדו – יעלו; והסובר שירדו – סובר שמשילת האור מועילה שאם עלו – לא ירדו, ותו לא.

ר' עקיבא איגר (על הרמב"ם הל' פסוהמ"ק שם) פושט את ספקו של המשנה למלך מהסוגיה כאן: רב מרי שולל את דברי רב חנינא משום ש"לאו בני הקטרה נינהו", ומשמע שבאלו שהם בני הקטרה – מודה שמשילת האור מועילה, אפילו אם דינם "אם עלו ירדו". בזבחי צדק (כאן) כתב גם כן כדעה זו, והוסיף להוכיח משיטת רב חנינא בעצמות, שמשילת האור מועילה להעלות את הקרבן אפילו בשתי דרגות (מ"אם עלו – ירדו" ל"אם ירדו – יעלו", על פי רש"י ד"ה פירשו, הסובר שעצמות שעלו ולא משלה בהם האור – ירדו, וראה במערכה הבאה על שיטת תוס' בעניין). לעומתם, במרכבת המשנה (הל' פסוהמ"ק שם) הוכיח מכאן להיפך: על פי דברי רב מרי, משילת האור מועילה אך ורק לקרבנות ש"אם עלו לא ירדו" (ומשמע מדבריו שחולק על תוס', אפילו לגבי שחיטת דרום).

לעיל הסברנו שיסוד מחלוקתם של רב מרי ורב חנינא נעוץ בשאלה: האם משילת האור מועילה רק כצירוף לקידוש המזבח, או שהיא סיבה בפני עצמה לקידוש פסולים. ביאור זה מתאים לדעת בעל מרכבת המשנה, לפיה משילת האור מועילה רק לדברים שגם המזבח מקדשם, אולם לדעת רעק"א הכל מודים שמשילת האור מועילה בפני עצמה, ונחלקו רק האם היא מועילה אפילו בדברים שאינם ראויים לאור כלל⁷.

מפשט דברי המשנה למלך ורעק"א הנ"ל ניתן להבין, שלדעתם אפילו אלו שאין פטולם בקודש, כגון רובע ונרבע ובעל מום, משילת האור מועילה להחשיבם כקרבן. אולם מסברה הדבר תמוה מאד, שהרי יש איסור לאו בהקטרתם⁸, וכיצד הותר הדבר מפני משילת האור? אכן, במלא הרועים (פסחים נט,א) הוכיח שבעל מום אין משילת האור מועילה בו, מהגמ' (פסחים עג,א) שאומרת שהשוחט קרבן בשבת ונמצא בעל מום – פטור, מפני שהוא מקלקל (לדעה שמקלקל בחבורה פטור), ואם היה זה בדוקין שבעין – חייב, לדעת ר' עקיבא שבמום זה אם עלה לא ירד. מכאן שבעל מום גמור אין לו שום אפשרות להחשב כקרבן, ולכן שחיטתו היא קלקול. נראה, אפוא, שגם האחרונים הנ"ל לא

האם משילת האור מועילה להם, להחיל עליהם דין "אם עלו לא ירדו", או אפילו "אם ירדו – יעלו"?

קרניים שמשלה בהן האור ופקעו מן המזבח. לדעת רב חנינא מסורא משילת האור מועילה גם לקרניים לחייב את החזרתן למזבח, ואילו רב מרי חולק בדבר, והלכה כמותו.

בשאלה זו דן במשנה למלך (הל' פסולי המוקדשין ג,ו), והסיק שמשילת האור מועילה להם להביאם לדין "אם עלו לא ירדו", אך לא לדין "אם ירדו – יעלו". ראייה לדבר הביא מדין קדשי קדשים שנשחטו בדרום העזרה. בגמ' במעילה (ב,ב) נחלקו בהם רבה ורב יוסף, האם כשעלו למזבח ירדו או לא ירדו. לעומת זאת בגמ' להלן (קכ,א לגרסת תוס' שם ד"ה בעי) נחלקו במצב ההפוך, כשעלו והורדו, האם יעלו שנית, ומשתמע שהכל מודים שלא ירדו. ופירשו תוס', שמחלוקת זו עוסקת בקרבנות שהועלו ומשלה בהם האור,

כתבו שקרבן שנשחט בלילה בבמה ועלה לא ירד, ולכאורה כוונתם משום משילת האור, כי בבמה אין קידוש על ידי המזבח.

8. עיין מערכה קפד הערה 7.

7. הגרי"ז כאן מציין לסתירה לכאורה בתוס' בשאלה זו: לעיל מב,ב ד"ה הקומץ כתבו שחצי קומץ שהועלה למזבח ומשלה בו האור מועיל לקדש את חצי הקומץ שנשאר בקרקע, רק בתנאי שגם החצי השני כבר היה במזבח והורד. משתמע שמשילת האור מועילה רק בצירוף קידוש המזבח. לעומת זאת לעיל יב,א ד"ה יום

להחזירו, מה שאין כן כשרק אחזה בו האש (נראה שזוהי שיטת רש"י). ב. עולא לא חייב להחזיר, אלא רק התיר, ומאידך המשנה לא אסרה להחזיר, אלא רק אומרת שאין חיוב. יש שהקשו על שני צדדיו של תירוץ זה (שטמ"ק וק"ן אורה). ג. עולא חייב להחזיר קרבן שהורד בידי אדם, מה שאין כן כשפקע מאליו.

הרמב"ם לא פסק כחילוקים אלה, ולדעתו חובה להחזיר קרבנות פסולים שמשלה בהם האור בכל מצב, ורק בעצמות נאמר הדין שאם פקעו לא יחזיר (משנה למלך וק"ן אורה).

נחלקו אחרונים באשר לקרבנות פסולים שדינם שאם עלו – ירדו, מה דינם כשמשלה בהם האור. יש אומרים שאם עלו – לא ירדו, אבל אם ירדו – לא יעלו שנית (משנה למלך, על פי תוס' להלן קכ"א). ויש אומרים שגם רב מרי מודה שמשילת האור מועילה להם, ואפילו אם ירדו – יעלו, ורק בעצמות, שאינן ראויות להקטרה כלל, סבר שאינה מועילה (רע"ק"א וזבחי צדק). ויש אומרים להיפך, שלדעת רב מרי משילת האור מועילה רק לקרבנות שאם עלו לא ירדו (מרכבת המשנה). נראה שהדין הוא רק על נשחטה בלילה וכדומה, אבל קרבנות שאין פסולם בקודש כלל ויש איסור לאו בהקטרתם, כגון בעל מום, הכל מודים שמשילת האור איננה מועילה להם (אחרונים).

מערכה רו. הקטרת עצמות העולה וגידיה (פה-ב, פו-א)

[לבשר] – יעלו... פירשו - לא יעלו". בברייתא נאמר הדבר בתוספת חידוש: "פירשו, אפילו הן בראש המזבח – ירדו". הגמ' אומרת שהדין שפירשו ירדו הוא כדעת רבי, שדרש בברייתא את סתירת הפסוקים כנ"ל, ותירץ: "מחוברין – יעלו; פירשו, אפילו הן בראש המזבח – ירדו". לעומת זאת תנא קמא בברייתא סובר שיש להקטיר את העצמות אפילו אם פירשו, ומיעוט "הבשר והדם" נדרש לעניין זה שאין להחזיר למזבח עצמות שנתעכלו ופקעו ממנו, בניגוד לבשר שנתעכל ופקע, שחובה להחזירו.

דעת תנא קמא ושיטת משנתנו

מדברי רש"י (פה, ב ד"ה פירשו; פו, א ד"ה מאן שמעת) נראה, שעל פי תנא קמא יש להקטיר את העצמות בכל מקרה, אפילו פירשו מן הבשר בבית המטבחים, קודם שהועלה למזבח. לפי זה לא יתכן להעמיד את משנתנו, האומרת "פירשו לא יעלו", אלא כדעת רבי, ודברי הגמ' "מאן תנא... רבי היא" מוסבים גם על משנתנו. ממילא, עלינו לומר שהחידוש של רבי שהעצמות שפירשו אף ירדו איננו

נתכוונו להשוות את כל אלו שאם עלו לא ירדו בחדא מחתא, אלא חילקו בין שלושת אלו ששנויים במחלוקת בין ר' יהודה לר' שמעון, שהיה פסולם בקודש אלא שזוהו פסול חמור, לבין אלו שלא היה פסולם בקודש, ואין להם תקנה כלל להחשב כקרבן, וכך נקטו כמה מחברים⁹. מסתבר שכך גם לגבי אברי הקרבנות הנאכלים, שיש עליהם לאו "כל שממנו לאישים" – הרי הוא בבל תקטירו".

סיכום

עולא מחדש שמשילת האור מכשירה פסולים שעלו למזבח, ואפילו אם ירדו – יש להעלותם שוב. דעת רב מרי שכוונתו רק לפסולים שאם עלו לא ירדו, ובהם חידש שמשילת האור מועילה שאפילו אם ירדו – יעלו שוב; ודעת רב חנינא מסורא שכוונתו גם לעצמות וגידים וכו', שאם עלו – ירדו, אבל אם עלו ומשלה בהם האור – לא ירדו, ואפילו אם ירדו – ישובו לעלות. הלכה כרב מרי (רמב"ם).

במשנה להלן נאמר על עצמות שעלו למערכה ופקעו שאין להחזירם, ודעת רש"י שהדברים אמורים גם לגבי קרבנות פסולים שעלו למזבח. הדברים סותרים לכאורה לדברי עולא, בוודאי על פי שיטת רב חנינא המרחיבה את חידושו גם לעצמות, ובתוספות נאמרו כמה תשובות בדבר: א. המשנה עוסקת בקרבן שכבר נתעכל, ולכן כשפקע אין

נאמר בתורה על קרבן העולה, שלאחר הפשטת עורו וניתוח אבריו – "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" (ויקרא א, ט). בלא להפריד את העצמות מן הבשר, כלומר, שגם החלקים שאינם ראויים לאכילת אדם – צמר ושיער שבראש הבהמה, עצמות וגידים וקרניים וטלפיים – מוקטרים. מאידך, אומרת התורה: "ועשית עולותיך הבשר והדם" (דברים יב, כז), הרי שבשר העולה הוא הקרב, ולא כלל גוף הבהמה¹. מכאן למדו חז"ל, שעיקרה של העולה הוא הבשר הנאכל, ואילו העצמות (כדוגמא לכל החלקים שאינם נאכלים, וכן להלן) – עיתים מוקטרות ועיתים לא. הסוגיה מבררת את פרטי דין זה, אימתי העצמות מוקטרות, ושאלה זו מתחלקת לשתיים: באיזה מצב העצמות ראויות להקטרה לכתחילה; ובאיזה מצב אין להקטירן לכתחילה אבל דינן כפסולי המזבח שיש להם שייכות להקרבה, במובן זה שאם הועלו שלא כדין – לא יורדו מן המזבח.

המשנה ומחלוקת התנאים

במשנה נאמר על העצמות וכו': "בזמן שהם מחוברים

⁹ בניגוד לעור ולדם, וכך מצינו בכמה מקומות, כגון: "ואת בשר הפר ואת עורו ואת פרוו תשרוף באש מחוץ למחנה" (שמות כט, יד, וכיו"ב ויקרא יא, במדבר יט, ד). אלא שבהמשך הפסוק בדברים נאמר: "ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך והבשר תאכל", הרי ש"בשר" האמור כאן, אף ברישא, הוא הנאכל לאדם.

¹ מקדש דוד סי' ד, א; הגר"ד סולוביצ'יק, מובא ב'גנזי רבותינו' למסכת מעילה עמ' עד; נתיבות הקודש לזבחים קכ"א, במסקנתו, ועוד.

² בפשט הפסוקים היה מקום לומר ש"הבשר" איננו בניגוד לעצמות אלא רק